

การศึกษาบทบาทของครูสังคัมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย
ให้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร

นางสาวเยาวลักษณ์ อักษร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคัมศึกษา ภาควิชามัธยมศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2544
ISBN 974-031-203-9
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด.จ. 2545

120210980

A STUDY ON THE ROLES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN DEVELOPING
DEMOCRATIC CHARACTERISTICS AMONG
SECONDARY SCHOOL STUDENTS,
BANGKOK METROPOLIS

Miss Yaowalak Aksom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Teaching Social Studies

Department of Secondary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-031-203-9

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

เยาวลักษณ์ อักษร : การศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะ
ประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร (A STUDY ON THE ROLES
OF SOCIAL STUDIES TEACHERS IN DEVELOPING DEMOCRATIC CHARACTERISTICS
AMONG SECONDARY SCHOOL STUDENTS, BANGKOK METROPOLIS) อ.ที่ปรึกษา :
ผศ.ดร.วลัย พานิช, 158 หน้า. ISBN 974-031-203-9.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของครูสังคมศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะ
ประชาธิปไตยให้แก่นักเรียน ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนกิจกรรมเสริมหลักสูตร
และการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครู ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีสุ่มแบบหลาย
ขั้นตอน กลุ่มที่หนึ่งเป็นครูสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 275 คน สำหรับ
ตอบแบบสอบถาม กลุ่มที่ 2 จำนวน 8 คน สำหรับให้สังเกตและให้สัมภาษณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี
3 ชุด เป็นแบบสอบถาม 1 ชุด แบบสังเกต 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์ 1 ชุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ
และแจกแจงความถี่

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน

ด้านพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเรื่อง เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สอนหลักการประชาธิปไตย ในเนื้อหาการเมืองการปกครอง และเชื่อมโยงกับเหตุการณ์การเมืองการปกครองที่สำคัญ โดยใช้วิธีบรรยาย

ด้านพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้ระบบโหวตเสียงลงมติ ให้นักเรียนทำงานในรูปคณะกรรมการ สร้างข้อตกลงและควบคุมตนเอง

ด้านพัฒนาบุคลิกภาพประชาธิปไตย พบว่า ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ใช้การสอนข่าวและเหตุการณ์การเมือง ให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองแล้วนำเสนอโดยการรายงานและอภิปราย

ด้านพัฒนาด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการทำงานกลุ่ม และการอภิปรายกลุ่ม

2. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ด้านพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมรณรงค์ และการแข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ

ด้านพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการปกครองแบบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่จัดกิจกรรมการเลือกตั้งกรรมการห้องเรียน สภานักเรียนและกิจกรรมชุมนุม

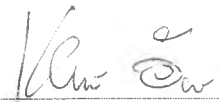

ด้านพัฒนาบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับชุมชนและภายในโรงเรียน กิจกรรมทำป้ายนิเทศ

ด้านพัฒนาด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ให้นักเรียนร่วมมือและประชุมปรึกษาวางแผนการทำงานร่วมกัน และจัดกิจกรรมออกศึกษานอกสถานที่

3. การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของครูสังคมศึกษา

ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เป็นแบบอย่างในด้านความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ ใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย ชยันหมั่นเพียร เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ยึดมั่นศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

ภาควิชา _____ มัธยมศึกษา _____
สาขาวิชา _____ การสอนสังคมศึกษา _____
ปีการศึกษา _____ 2544 _____

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

4283788927 : MAJOR TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD: THE ROLES / DEMOCRATIC CHARACTERISTICS / SOCIAL STUDIES TEACHERS /
SECONDARY SCHOOL STUDIES

YAOWALAK AGSORN : A STUDY ON THE ROLES OF SOCIAL STUDIES TEACHERS
IN DEVELOPING DEMOCRATIC CHARACTERISTICS AMONG SECONDARY SCHOOL
STUDENTS, BANGKOK. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. WALAI PANICH. D.Ed.
158 pp. ISBN 974-031-203-9.

The purpose of this research was to study the roles of social studies teachers in developing democratic characteristics among secondary school students in the aspects of classroom activities, extra curriculum and role models of teachers. There were two groups of sample selected by multi-stage random sampling : 275 social studies teachers in secondary schools who answered questionnaire and 8 social studies teachers who were interviewed and observed their teaching in the classrooms. The data were analyzed by means of percentage and frequencies.

The results of this research were as follow :

1. Classroom activities : in developing knowledge and understanding, most of social studies teachers taught the democratic principles through government content was related to political issues, and used lecture method. In developing the democratic process skills, most of social studies teachers used majority vote, students work in the committee and set the rules for group control. In developing democratic personality, most of social studies teachers used news and political situations as the topic, had students individually study and presented by report and discussion. In developing democratic ways of life, most of social studies teachers organized group working and group discussion.

2. Extra curriculum activities : in developing knowledge and understanding, most of social studies teachers organized political campaign and quiz contest. In developing the democratic process skills, most of social studies teachers organized activities for classroom committee election, student councils and clubs. In developing democratic personality, most of social studies teachers organized activities for public benefit, collaborating with community and let students set the bulletin board. In developing democratic ways of life, most of social studies teachers let students cooperate and collaboratively plan for working and organized the field trip.

3. Role Models : most of social studies teachers set the examples for the responsibility, broadmindedness and acceptance for others' ideas, honesty, discipline, diligence, participation in school activities and having faith on Democracy.

Department Secondary Education

Field of study Teaching Social Studies

Academic year 2001

Student's signature Yaowalak Agsorn

Advisor's signature Walai Panich

Co-advisor's signature _____

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความร่วมมือจากบุคคลหลายท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัย พานิช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง สำหรับความเมตตากรุณาของท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา อุทัยรัตน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลาวัณย์ วิทยาอุทตมิกุล กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ ผู้บริหารโรงเรียน ครูสังคัมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และตอบแบบสอบถาม ทำให้งานวิจัยลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณ นายศิริ สูงคาสิทธิ์ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นายสมพงษ์ รุจิรวรรณ ผู้อำนวยการโรงเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยในปัจจุบัน และคณะครูอาจารย์โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โดยเฉพาะอาจารย์ในหมวดสังคัมศึกษาที่ได้รับภาระหน้าที่แทนในระหว่างที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาใช้เวลาตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ท้ายนี้ ผู้วิจัย ใคร่ขอกราบขอบพระคุณมารดา และน้อง ผู้ให้กำลังใจผู้วิจัย คุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขออุทิศให้แก่บิดาผู้ที่ให้กำลังใจในเรื่องการศึกษาตลอดมา

เยาวลักษณ์ อักษร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย.....	8
ความหมายของประชาธิปไตย.....	8
หลักการประชาธิปไตย.....	11
ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย.....	20
อุดมการณ์ประชาธิปไตย.....	20
ระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย.....	24
วิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย.....	29
คุณลักษณะประชาธิปไตยของบุคคลที่เป็นประชาธิปไตย.....	34
บทบาทของครูสังคมศึกษา ในการพัฒนาคุณลักษณะประชาธิปไตย ให้นักเรียน.....	45
บทบาทในการเป็นแบบอย่างของครูด้านบุคลิกภาพและวิถีชีวิต ประชาธิปไตย.....	46
บทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	49
บทบาทของครูในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน.....	54

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะประจำชาติ ให้นักเรียน.....	58
รูปแบบและวิธีการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะประจำชาติให้นักเรียน.....	62
รูปแบบและวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนเพื่อ พัฒนาคุณลักษณะประจำชาติให้นักเรียน.....	70
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	78
งานวิจัยในประเทศ.....	78
งานวิจัยต่างประเทศ.....	82
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	87
ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	87
ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	87
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	89
การดำเนินการรวบรวมข้อมูล.....	90
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
การนำเสนอข้อมูล.....	92
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	111
สรุปผลการวิจัย.....	112
อภิปรายผล.....	113
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย.....	120
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป.....	120
รายการอ้างอิง.....	121
ภาคผนวก.....	129
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ.....	130
ภาคผนวก ข หนังสือขอความร่วมมือ.....	132
ภาคผนวก ค รายชื่อโรงเรียนตัวอย่างประชากร.....	141
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	146
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	158

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนโรงเรียนที่ใช้เก็บข้อมูล และกลุ่มตัวอย่างครูสังคัมศึกษา.....	88
2	จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพ.....	94
3	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคัมศึกษาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน ห้องเรียน.....	96
4	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคัมศึกษาที่จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร.....	100
5	จำนวนและค่าร้อยละของครูสังคัมศึกษาที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ในลักษณะต่าง ๆ.....	103
6	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสถานภาพ.....	105
7	แสดงการแจกแจงความถี่ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา คุณลักษณะประชาธิปไตย.....	106